HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019: Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Lausunto ulkoasiainvaliokunnalle 2.10.2018

Suomen on tehtävä konkreettinen suunnitelma 0,7 -tavoitteen saavuttamiseksi

- **Suomen tulee laatia konkreettinen suunnitelma ja aikataulu kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta ja sitoutua sen mahdollisimman ripeään toimeenpanoon.**
- **Suomen tulee varmistaa, että kehitysyhteistyöllä autetaan kaikkein köyhimpiä ihmisiä ja ohjata vähintään 0,2 prosentin bruttokansantulo-osuus LDC -maille kansainvälisten sitoumustemme mukaisesti.**
- **Eduskunnalle on raportoitava, kuinka kehityspolitiikan tavoitteet sekä tuloksellisen kehitysyhteistyön pelisäännöt toteutuvat yksityisen sektorin tuessa.**

Hallituksen talousarvioesitys ehdottaa Suomen kehitysyhteistyölle yhteensä 988,7 miljoonaa euroa vuodelle 2019. Summan arvioidaan olevan noin 0,41 prosenttia bruttokansantulosta. Kehitysyhteistyön kokonaismäärärahat nousevat tähän vuoteen verrattuna noin 102,4 miljoonaa. **Suomen BKTL-osuus on edelleen kaukana kansainvälisesti sovitusta ja hallitusohjelmaan kirjatusta 0,7 prosentin tavoitteesta.** Vuonna 2017 Suomen BKTL-osuus oli 0,42 prosenttia ja tänä vuonna arviolta noin 0,39 prosenttia. Suomi on pudonnut kauas pohjoismaisesta viiteryhmästä, sillä naapureistamme Ruotsi, Norja ja Tanska ovat jo saavuttaneet 0,7 -tavoitteen.

Varsinaisen kehitysyhteistyön osuus nyt käsittelyssä olevassa ehdotuksessa on 583,8 miljoonaa. Vaikka nousua viime vuodesta on noin 37,5 miljoonaa, ovat **kehitysyhteistyön leikkaukset kohdistuneet varsinaiseen kehitysyhteistyöhön.** Samaan aikaan muiden kehitysyhteistyöksi raportoitavien kulujen osuus on noussut merkittävästi. Kun varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat ovat vuosien 2015 ja 2019 välillä pudonneet yli 30 prosenttia, on muu kehitysyhteistyö noussut lähes 60 prosenttia.

OECD:n kehitysyhteistyökomitea DAC:in aiemman käytännön mukaan kehitysyhteistyöksi sai kirjata ensimmäisen maahantulovuoden kulut myönteisten turvapaikanhakijoiden osalta. Entisestä käytännöstä poiketen kehitysyhteistyöksi voi nyt kirjata myös kielteisten päätösten saaneiden turvapaikanhakijoiden kulut. Myös Suomi on siirtymässä tähän käytäntöön vuonna 2019. **Suomen osalta uusi laskentatapa kasvattaisi pakolaiskulujen osuutta tämän vuoden ennustetusta 35 miljoonasta ensi vuoden 90 miljoonaan euroon.** Kun apuprosenttia kaunistellaan raportoimalla jälkikäteen kotimaan menoeriä kehitysyhteistyönä, jää kehitysyhteistyön alkuperäiseen tarkoitukseen eli kaikkein köyhimpien ihmisten auttamiseen kehitysmaissa entistä vähemmän rahaa.

Kun kehitysyhteistyöstä leikattiin viimeksi yhtä dramaattisesti, kesti rahoituksen kurominen edes leikkauksia edeltävälle tasolle yli kaksikymmentä vuotta. Kehitysyhteistyön leikkaukset rampauttavat Suomen kykyä puuttua globaaleihin ongelmiin niiden syntysijoilla. Jättileikkaukset myös kolhivat kansainvälistä mainettamme.

Talousarvioesityksen mukaan Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön keskeisimpänä päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Tästä huolimatta **Suomen osuus vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdistetun kehitysyhteistyön maksatusten osuudesta bruttokansantulosta on laskenut edelleen hälyttävästi tänä vuonna 0,13 prosenttiin.** Suomi ei myöskään pyri nostamaan tavoitettaan tämän vuoden tasosta vuonna 2019 kuin 0,14 prosenttiin. Suomi ei siis ole päässyt tällä vaalikaudella lähellekään sitoumustaan tukea LDC-maita 0,2 prosentilla bruttokansantulosta.

Vuonna 2019 hallitus ohjaa 130 miljoonaa kehyksen ulkopuolisena määrärahana kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin ja lainainstrumentteihin sekä Finnfundin pääoman korottamiseen 10 miljoonaa. Lisäksi korkotukeen ohjataan esityksessä vuoteen 2017 verrattuna kaksinkertainen 12,8 miljoonan määräraha. Yksityisen sektorin tukemiseen suunnataan merkittävä, yli 15 prosentin siivu Suomen kaikesta kehitysyhteistyöstä. Säällisten työpaikkojen luominen ja kehitysmaiden oman, vastuullisen yritystoiminnan vahvistaminen on tärkeää. Koska yritykset suosivat ennen kaikkea keskitulon maita, tulee kuitenkin samaan aikaan varmistaa, että apuvaramme tavoittavat kaikkein köyhimmät. **Kehityspolitiikan tavoitteiden, yhteisten arvojen sekä tuloksellisen toiminnan kansainvälisten pelisääntöjen, kuten avoimuus ja tilivelvollisuus, on myös ohjattava kaikkia toimijoita.**

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön rahoitusta lisättävä

- **Edellytykset kansalaisjärjestöjen tulokselliseen työhön on turvattava ja vuoden 2019 talousarviossa järjestöjen kehitysyhteistyön rahoitusta tulee nostaa.**
- **Julkisen kehitysrahoituksen tulee jatkossakin mahdollistaa monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan työ kehityskysymysten parissa sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä.**

Hallituksen esitys painottaa muun muassa, että kansanvalta, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä avoin ja toimiva julkinen hallinto, veronkantokyky ja julkiset palvelut, hyvä oikeusjärjestelmä, riippumaton media ja vapaa kansalaisyhteiskunta ovat edellytyksiä kehitykselle ja rauhalle. Tästä huolimatta näiden teemojen vahva toimija, ulkoministeriönkin evaluoinneissa[1] tehokkaaksi ja tulokselliseksi todettu **kansalaisjärjestösektori ei saa useissa muissa käyttösuunnitelmakohdissa jo näkyvää määrärahalisäystä.**

Järjestörahoituksen osuus varsinaisesta kehitysyhteistyöstä laski edellisvuoteen verrattuna prosentilla eli 11,1 prosenttiin. Järjestöille korvamerkitty summa on 65 miljoonaa. Summa on säilynyt samana vuodesta 2016. **Järjestöjen osuus kaikesta kehitysyhteistyöstä on nyt alimmillaan sitten vuoden 2002, ainoastaan 6,6 prosenttia.**

Kansalaisjärjestöt tavoittavat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla. Järjestöjen työllä todetaan olevan[2] huomattavia vaikutuksia muun muassa konfliktien vähenemiseen, naisten aseman paranemiseen ja kansalaisyhteiskunnan vahvistumiseen –kaikki Suomen kehityspolitiikan tärkeitä painopisteitä.

[1] Kehitysevaluoinnin vuosiraportti 2017 2018/2
[2] Arviointi ohjelmatukea saavien järjestöjen kehitysyhteistyöstä syyskuu 2017

Kansalaisjärjestöjen tekemästä kehitysyhteistyöstä lähes 60 prosenttia kohdistuu LDC-maihin. Järjestöjen rahoituksen nostamisen puolesta puhuu myös niiden työn tuloksellisuus. **Jos kansalaisjärjestöjä rahoitettaisiin siinä määrin kuin esimerkiksi ulkoministeriön omat evaluaatiot suosittavat, saataisiin 0,2 prosentin tavoite toteutettua helpommin.**

Sukupuolten tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuuden ennakoidaan olevan sekä tänä- että ensi vuonna 35 prosenttia. Tämä on kaukana EU:n tasa-arvoa edistävän toimintasuunnitelman tavoitteesta, jonka mukaan sukupuolten tasa-arvon tulee olla joko merkittävä osa- tai pääasiallinen tavoite 85 prosentissa kaikista uusista ohjelmista vuoteen 2020 mennessä. Myös Kehityspoliittinen toimikunta on linjannut[3], että Suomen tulee sitoutua EU:n tavoitteeseen. Kansalaisjärjestörahoituksen lisäämisellä tätäkin prosenttiosuutta voitaisiin nostaa. **Järjestöt tekevät esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisterveystyötä, jonka useat muut toimijat kokevat hankalaksi.**

Ulkoministeriön elokuussa 2018 julkaisemassa evaluaatiossa[4] todetaan, että kansalaisyhteiskunnan organisaatiot tarjosivat ainutlaatuista paikallistuntemusta liittyen sukupuolten välisiin suhteisiin. Näiden hankkeiden myötä Suomi sai myös suoran yhteyden yhteisötasolle. Niiden asema oli myös merkittävä vastuunkantajien tilivelvollisuuden peräänkuuluttamisessa. **Evaluaatio suosittaa edelleen huomioimaan erityisesti kansalaisyhteiskunnan vahvistamisen.**

Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia rajoitetaan yhä useammassa maassa. Tähän huolestuttavaan trendiin on syytä puuttua kaikessa Suomen kehitysyhteistyössä ja -politiikassa. **Vahva demokratia ja hyvä hallinto ovat myös yritystoiminnan edellytyksiä.** Kestävää kehitystä ja säällisiä työpaikkoja luova yritystoiminta ei kehity umpiossa, vaan tarvitaan yhteistyötä ja vuoropuhelua. Tätä monitoimijamallia tuleekin nyt korostaa ja sille on ohjattava konkreettisia resursseja.

Kehityspoliittisessa selonteossa todetaan, että kansalaiset ja kehityspolitiikan sidosryhmät tarvitsevat ajantasaista ja ymmärrettävää tietoa maailman kehityksestä, Suomen kehityspolitiikasta ja kehitysyhteistyön tuloksista. Kansalaisjärjestöjen viestintä- ja kasvatustyö tekee globaaleista kehityskysymyksistä ymmärrettäviä ja ohjaa ihmiset osallistumaan globaalin oikeudenmukaisuuden edistämiseen. **Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeiden maanlaajuinen rahoitus on vähentynyt tällä hallituskaudella merkittävästi**. Myös tämän työn jatkumiselle on luotava edellytykset.

Ilmastorahoituksen lasku katkaistava

- **Kehitysmaiden ilmastotoimiin on osoitettava aidosti uutta ja erillistä rahoitusta, jota ohjataan tasapuolisesti ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen.**
- **Suomen ilmastorahoituksen tasoa on nostettava Pariisin ilmastosopimuksen mukaisesti.**
- **Talousarvioesityksiin tulee avoimuuden parantamiseksi palauttaa arvio Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta sen sijaan, että puhutaan "ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvosta".**

Ilmastonmuutos on ihmiskunnan suurin haaste. Se vaarantaa jo nyt ihmisten elämisen edellytykset monissa kehitysmaissa ja vie pohjaa Suomen työltä eriarvoisuutta ja köyhyyttä vastaan. Kansainvälisesti on sovittu,

[3] Kehityspoliittisen toimikunnan vuosiarvio 2018
[4] Evaluation: Improvement of Women's and Girls' Rights in Finland's Development Policy and Cooperation 2018/3

että kehittyneet maat kasvattavat ilmastorahoitustaan sadan miljardin dollarin vuositasolle vuoteen 2020 mennessä. **Suomi on sitoutunut osoittamaan köyhien maiden ilmastotoimiin uutta ja lisäistä rahoitusta, mutta kattaa ilmastorahoituksen kehitysyhteistyöbudjetista.** Mittavat kehitysyhteistyön leikkaukset ovat vähentäneet myös tukeamme kehitysmaiden ilmastotoimiin.

Samaan aikaan ilmastorahoituksen tason arvioinnista ja seurannasta on tullut entistä vaikeampaa. Vielä vuosien 2013, 2014 ja 2015 talousarvioesityksiin sisältyi arvio Suomen ilmastorahoituksen osuudesta varsinaista kehitysyhteistyötä. Vuoden 2016 esityksessä määrällistä arviota ei ole ja vuosien 2017, 2018 ja 2019 talousarvioesityksissä ilmastorahoituksen korvaa arvio ”ilmastokestävyyttä edistävästä kehitysyhteistyöstä”. **Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo, joka sisältää Suomen ilmastorahoituksen ja muuta kehitysyhteistyötä, on laskenut vuoden 2015 toteutuneesta 245 miljoonasta eurosta vuoden 2017 toteutuneeseen 221 miljoonaan euroon.** Laskun arvioidaan jatkuvan, sillä vuodelle 2019 ennakoitu luku on 180 miljoonaa euroa. Pudotusta vuosien 2015 ja 2019 välillä olisi siis hieman alle kolmannes, 65 miljoonaa euroa.

Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen viimeinen tilastointi on vuodelta 2016, jolloin ilmastorahoitus romahti 60 prosentilla 43 miljoonaan euroon. Rahoituksen odotetaan nousevan vuonna 2017, sillä Suomi teki kertaluontoisen sijoituksen Maailmanpankin kansainväliselle rahoitusyhtiölle IFC:lle, josta 68 miljoonaa euroa maksettiin vuonna 2017. Tuki on sijoitusta, ei lainarahaa.

Suomi ohjaa ilmastorahoitusta kehitysmaihin yhä enemmän finanssisijoitusten kautta ja hallituksen esityksessä linjataan, että Suomen investointimuotoinen kehitysyhteistyö painottuu ilmastotoimenpiteisiin. **Vaarana on, että finanssisijoitukset kanavoituvat kaupallisesti houkuttelevampaan ilmastonmuutoksen hillintään, jolloin sopeutumisrahoituksen osuus laskee.** Suomen allekirjoittaman Pariisin ilmastosopimuksen mukaan rahoituksen on määrä olla uutta ja lisäistä ja kohdentua tasapuolisesti ilmastonmuutoksen hillintään ja sen vaikutuksiin sopeutumiseen.[5] Sopeutumisrahoitusta kaipaavat erityisesti ilmastonmuutoksesta eniten kärsivät köyhimmät ja haavoittuvimmat ihmiset, joita Suomen kehitysyhteistyön on määrä tukea.

Lisätietoja: Kehitysrahoituksen asiantuntija Anna-Stiina Lundqvist (**anna-stiina.lundqvist@kepa.fi**), p. 050 317 6724

[5] Ilmastorahoitus ja Suomi, Kepa 2017